

ВЫВОДЫ

1. Основу учебно – тренировочного процесса студентов, занимающихся физической культурой и спортом должны составлять чёткие определения целей и задач воспитания, принятие правильных исходных позиций с учётом индивидуальности каждого студента. Организация воспитания и разработки стратегии и тактики управляющих воздействий требует от педагога конкретных знаний об особенностях характера, интересов, потребностей, условия жизни студентов. В связи с этим особое значение приобретает планомерное и систематическое изучение студентов с целью определения отношения к физической культуре и спорту.

2. Результатом изучения личности студента должна стать разработка программы воздействия, предусматривающая образование новых отношений к здоровому образу жизни.

3. В заключении хотелось бы отметить, что физическая культура и спорт в вузе выступают как неотъемлемая часть образа жизни студентов, сотрудников и преподавателей, являются сферой удовлетворения необходимых потребностей в двигательной деятельности, позволяют наиболее полно реализовать свои физические возможности, играют одну из важнейших ролей в решении проблемы рационального использования свободного времени. Физическая культура предоставляет неограниченные возможности эстетического воспитания личности. Она воспитывает умение воспринимать и понимать прекрасное в движениях человеческого тела, в совершенстве его линий и форм.

ЛИТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. Підручник / А. М. Алексюк – К.: Либідь, 1998 – 560 с.
2. Коледа В. А. Психологія фізичного виховання молодёжі / В. А. Коледа – Минск: Полымя, 1990 – 102 с.
3. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти – 1996 - № 13.
4. Купчинов Р. Н. Комплексное воспитание двигательных способностей / Р. Н. Купчинов – Методические рекомендации – Минск, 1993 – 52 с.
5. Сухоруков А. Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков / А. Г. Сухоруков – М.: Медицина, 1991 – 272 с.
6. Andersen K. L., Rutenfranz J., Masiron L. et al. Habitual physical activity and health / K. L. Andersen, J. Rutenfranz, L. Masiron et al. – Copenhagen: WHO, 1978 – 198 p.
7. Cella D F. Quality of life: concepts and definition / D/ F. Cella // Journal of pain and symptom management – 1994 – V. 9, № 3 – P. 186 – 192.
8. De Vries H. A., Houch T. J. Physiology of Exercise / H. A. De Vries, T. J. Houch – Medison: WCB Brown and Benchmark Publishes, 1994 – 636 p.
9. Fiatarone M. A., Marks E. C., Ryan N. D Meredith training in nonagenarians. Effects of skeletal muscle // Journal of American Medical Association – 1990 – 263 – P. 3029 – 3034.
10. Malina R., Bouchard C. Growth, maturation and physical activity / R. Malina, C. Bouchard – Illinois: Human Kinetics Books Champaign, 1991 – 464 p.

Гогоць В.Д., Власенко Н.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

„СПОРТИВНИЙ МЕТОД” ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Високої ефективності при вихованні професійно-прикладних фізичних якостей можна досягти за допомогою досить різноманітних засобів фізичної культури і спорту. Однак при підборі засобів фізичного виховання з метою ППФП має сенс провести диференційоване їх угруповання, що дозволить більш направлено і вибірково використовувати ці засоби у процесі фізичного виховання студентів. Серед багатьох завдань які має вирішувати вища школа, основним завданням вищої професійної педагогічної освіти, як зауважує І.О. Цар [6], є підготовка конкурентоздатних спеціалістів вищої кваліфікації. Продовжуючи цю думку, зауважимо, що спеціаліст не буде в повній мірі конкурентоздатним, якщо він буде хворим, недостатньо витривалим і працездатним, не вмітиме швидко відновлюватись, тощо. Тому підготовка майбутніх фахівців у нових ринкових умовах та під час глобальної кризи вимагає від кожного навчального закладу вдосконалення всіх процесів та функцій, покликаних підготувати особистість до високопродуктивної професійної діяльності, до здатності приймати самостійні рішення, до уміння самостійно вчитися та набувати певні трудові знання, уміння і навички протягом усього життя, щоб бути конкурентоспроможним. І одне з перших місць у формуванні професійно важливих якостей у майбутніх фахівців, зміцненні їхнього здоров'я, а відтак і покращенні продуктивності праці належить професійно-прикладній фізичній підготовці (ППФП). Вона спрямована на загальний фізичний розвиток, підготовку і швидке, якісне засвоєння професійних навичок, сприяє кращому засвоєнню спеціальних рухів, психічних і фізичних якостей, формуванню професійних навичок, від яких залежить професійна діяльність людини, сприяє формуванню умінь і навичок, необхідних для оволодіння військовими професіями. Але засоби фізичної культури недооцінюються у формуванні професійно важливих якостей у сучасній практиці роботи ВНЗ, про що свідчить і аналіз навчальних програм, і безпосереднє проведення занять з фізичного виховання у різних ВНЗ, які проаналізовані авторами. Отже, виконуючи конкретні завдання фізичної підготовки, необхідно надавати перевагу саме тим засобам, які формують життєво необхідні рухові вміння і навички прикладного характеру, добиваючись якомога більш різностороннього розвитку фізичних здібностей, пов'язуючи їх з формуванням активної життєвої позиції на основі виховання працелюбності, активності, свідомого і відповідального ставлення до праці та зміцнення здоров'я.

Ключові слова: професійна педагогічна освіта, конкурентоздатність, ринкові умови, професійно-прикладна фізична підготовка, засоби фізичної культури, спортивний метод, вміння і навички прикладного характеру, студентська молодь.

Гогоць В.Д. и Власенко Н.В. «Спортивный метод» как средство профессионально-прикладной физической подготовки студентов Вузов убеждены, что высокой эффективности при воспитании профессионально-прикладных

физических качеств можно достичь с помощью достаточно разнообразных средств физической культуры и спорта. Однако при подборе средств физического воспитания с целью ППФП имеет смысл провести дифференцированную их группировку, которая позволит более направленно и избирательно использовать эти средства в процессе физического воспитания студентов.

Ключевые слова: профессиональное педагогическое образование, конкурентноспособность, рыночные условия, профессионально прикладная физическая подготовка, средства физической культуры, спортивный метод, умения и навыка прикладного характера, студенческая молодежь.

Gogotz V.D., Vlasenko N.V. "A sport method" as means of the professionally-applied physical preparation of students of Institutions" of higher learning is convinced, that high efficiency at education of the professionally-applied physical qualities can attain a physical culture and sport by means of various enough facilities. However at the selection of facilities of P.E with the purpose of PFP makes sense to conduct differentiated their groupment that will allow more directionally and preferentially to use these facilities in the process of P.E of students.

Key words: trade pedagogical education, конкурентноспособность, market conditions, professionally the applied physical preparation, facilities of physical culture, sport method, abilities and skill of the applied character, student young people.

Постановка проблеми. Необхідність у перспективі вирішення цієї складної проблеми для кожної професії підкреслюється тимчасовим розривом між періодом вивчення існуючих умов праці фахівців та реалізації ППФП студентів у ВНЗ, з одного боку, та умовами і характером праці майбутніх фахівців протягом наступних 30-35 років – з іншого. Тому, при розробці ППФП студентів конкретної професії її загальні положення, виявлені для групи схожих професій шляхом проведення соціологічних досліджень, повинні доповнюватися більш поглибленими психофізіологічними дослідженнями на робочих місцях із застосуванням методик, які використовуються у фізіології, психології, гігієні праці та спортивному тренуванні. Такі дослідження мають носити перманентний характер, що забезпечує накопичення наукового матеріалу з урахуванням тих постійних змін, які відбуваються в усіх галузях народного господарства під впливом науково-технічної революції [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У даний час ППФП студентів до високопродуктивної праці в різних сферах народного господарства здійснюється у вузах країни за наступними напрямками:

- оволодіння прикладними вміннями та навичками, які є елементами окремих видів спорту;
- акцентоване виховання окремих фізичних і спеціальних якостей, особливо необхідних для високопродуктивної праці в певній професії;
- придбання прикладних знань (знань та вмінь застосування засобів фізичної культури і спорту в режимі праці і відпочинку з урахуванням мінливих умов праці, побуту та вікових особливостей та ін.) [4].

Перший з напрямків пов'язано з проблемою навчання рухам, другий – з вихованням фізичних (рухових) і спеціальних якостей, третій – з придбанням прикладних знань з використання засобів фізичної культури в режимі праці та відпочинку, а також з проблемою підготовки громадських фізкультурних кадрів для виробництва. Зазначені напрямки мають досить глибоке науково-методичне обґрунтування в теорії і методикі фізичного виховання і викладені в спеціальній літературі [1,2,3].

Організація ППФП студентів у процесі їх фізичного виховання і особливо на навчальних заняттях пов'язана з рядом об'єктивних труднощів, головними з яких є: відсутність або брак належної бази для проведення занять по цьому розділу фізичного виховання; невідповідність викладачів кафедри фізичного виховання для проведення окремих розділів ППФП студентів; вплив кліматичних і погодних умов на можливість проведення спеціально організованих занять по ППФП; недостатня фізична підготовленість вступників до ВНЗ, що утрудняє реалізацію деякої частини ППФП у навчальний час.

Останнє положення є одним з суттєвих, так як основою фізичного виховання студентів (і, зокрема, ППФП) є всебічна фізична підготовка, яка визначена програмою та заліковими нормативами з цього розділу фізичного виховання.

Тому, будь-які коливання рівня фізичної підготовленості абітурієнтів, погодних умов та інших чинників, вимагають збільшення навчальних годин на загальну фізичну підготовку, вимушеного скорочення інших розділів програми фізичного виховання, а отже, гнучкого планування та використання різних форм ППФП у системі фізичного виховання студентів.

Наявні теоретичні роботи, досвід ряду кафедр фізичного виховання вказують на можливість опосередкованої реалізації завдань ППФП студентів не лише на спеціально організованих навчальних заняттях, але і для тих практичних заняттях, цільова спрямованість яких – загальна фізична підготовка. З цього приводу проф. В. В. Белінович справедливо відзначав, що ні в якому разі не можна проводити різку грань між загальноорозвиваючими і прикладними вправами. Як загальна, так і прикладна фізична підготовка, оскільки вони не протиставляються, повинні йти паралельно протягом усього терміну навчання, але питома вага тієї чи іншої підготовки може змінюватися як протягом певного періоду, так і в кожному окремому занятті. Таким чином, прикладні фізичні вправи можуть одночасно слугувати засобом всебічної фізичної підготовки, і навпаки [5].

Крім навчальних занять (обов'язкових і факультативних) все більшого поширення набувають навчальні заняття з ППФП під керівництвом викладачів у період навчальних практик. Аналогічна робота проводиться і в період інструкторської і педагогічної практик. У деяких педагогічних вузах проводяться і спеціальні табірні збори з підготовки студентів до педагогічної практики у літніх дитячих таборах відпочинку. У деяких вузах різного профілю практикується самостійне виконання студентами завдань викладача фізичного виховання, що вимагають певних прикладних знань, що сприяють вихованню та формуванню прикладних фізичних і спеціальних якостей, умінь і навичок. Виконання подібних завдань контролюється викладачем, а в окремих випадках вони включаються в залікові вимоги по семестрах. До них відносяться самостійне складання і проведення з групою своїх товаришів комплексів гігієнічної і виробничої гімнастики, придбання прикладних знань і умінь організаторської, інструкторської і суддівської роботи з фізичної культури і спорту та ін [4].

ППФП при самодіяльних заняттях студентів у позанавчальний час також має кілька форм:

- заняття прикладними видами спорту під керівництвом викладачів-тренерів у спортивних секціях спортивного клубу, ДОСААФ, в оздоровчо-спортивному таборі, на навчальних практиках;

- самостійні заняття фізичною культурою та окремими видами спорту, що сприяють вихованню прикладних фізичних і спеціальних якостей, формуванню прикладних вмінь та навичок у вільний час протягом навчального року, на навчальних і виробничих практиках, в канікулярний час.

Все вищевикладене, по-перше, свідчить про різноманітність форм підготовки студентів до суспільно-фізкультурної роботи на виробництві, а по-друге, вказує на необхідність уніфікації надалі існують у різних вузах різноманітних програм, форм, методів і засобів такої підготовки.

Таким чином, різноманіття умов роботи ВНЗ, цільової спрямованості та змісту ППФП в них і на факультетах різного профілю передбачає вибір і використання різних форм і методів ППФП студентів, комплексне формування та виховання прикладних умінь, навичок, фізичних і спеціальних якостей

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, основна перевага фізичних вправ як чинника адаптації полягає не лише в тому, що з їх допомогою можна моделювати різні ситуації трудової діяльності, а, головним чином, в тому, що вони є найбільш адекватним засобом виховання необхідних якостей. Проте, як показали спеціальні дослідження, заняття різними видами спорту мають неоднаковий вплив на вдосконалення окремих психофізіологічних функцій, необхідних для конкретної професійної діяльності. Тому у процесі ППФП студентів повинні бути використані цілком певні види спорту, які вибірково (або переважно вибірково) формують і розвивають необхідні прикладні уміння, навички, фізичні та спеціальні якості.

Проведені нами дослідження показали можливість використання відповідних класифікацій для рекомендації окремих видів спорту з метою комплексного вирішення завдань ППФП студентів.

Зокрема, для студентів педагогічних вузів, ми рекомендуємо підбір фізичних вправ групувати наступним чином:

1-а група – вправи спрямовані на переважне вдосконалення координації рухів. До цієї групи доцільно віднести акробатику, спортивну та художню гімнастику, стрибки у воду і подібні види спорту. За допомогою цих вправ розвивають і вдосконалюють у людини «м'язові відчуття», пропріоцептивний (руховий) аналізатор, здатність до повного орієнтування у просторі при незвичайних переміщеннях тіла, сприяють розвитку окремих груп м'язів.

2-а група – вправи, спрямовані на переважне досягнення високої швидкості у циклічних рухах. До цієї групи входять вправи: легкоатлетичний біг, біг на ковзанах, велосипедний спорт та інш. Головна спрямованість цих видів спорту – досягнення високої швидкості пересування. Швидкість пересування по дистанції в кожному з видів вправ залежить не лише від удосконалення самих циклічних рухів (техніки), а й від здатності людини долати стомлення.

3-я група – вправи, спрямовані на вдосконалення сили і швидкості руху. Фізичні вправи цієї групи відрізняються спрямованістю на досягнення максимальної величини сили. При їх виконанні найбільші навантаження відчуває руховий апарат людини. Ми можемо спостерігати їх вплив у двох варіантах. Перший – за рахунок удосконалення здатності до максимального збільшення переміщеної при рухах маси, що характерно, наприклад, для занять важкою атлетикою. Другий – шляхом максимального збільшення прискорення при відомій величині переміщення маси тіла (метання, стрибки в легкій атлетичі).

4-а група – вправи, спрямовані на вдосконалення рухів у обстановці безпосередньої боротьби з суперником. Спортивні ігри та різні види єдиноборств (бокс, боротьба, фехтування і т. п.), що входять до групи ациклічних вправ, спрямовані на вдосконалення функцій аналізаторів, швидкого «освоєння» широкого діапазону мінливої інформації у процесі безпосередньої боротьби із супротивником. Ці вправи сприяють поступовому удосконаленню комплексу фізичних якостей і формують здатність людини миттєво реагувати на мінливі дії навколишнього середовища. Емоції, пов'язані з вправами, вимагають спеціальної уваги, оскільки вони значно посилюють вплив фізичних навантажень на організм.

5-а група – вправи, спрямовані на вдосконалення керування різними засобами пересування. Ця група вправ вивчена у фізіологічному відношенні вкрай недостатньо, хоча має безперечно прикладне значення. Ці вправи виховують витримку, холоднокровність, сміливість, ініціативу і для свого виконання потребують достатнього прояву координації, швидкості, сили і витривалості.

6-а група – вправи, спрямовані на вдосконалення гранично напруженої центральної нервової діяльності при дуже малих фізичних навантаженнях. Насправді, вправи цієї групи не є фізичними вправами (стрільба, шахи та ін), оскільки руховий компонент у них виражений у малому ступені (при дуже малих енергетичних витратах і невеликому діапазоні ациклічних рухів). Однак вправи цієї групи викликають напруженість функцій центральної нервової системи. У процесі цих вправ розвивається здатність зосередження уваги на вирішенні завдань у короткі відрізки часу при чергуванні різних дій, з керуванням діями взагалі. Особливо ці вправи рекомендуємо для професій вчителя та педагога.

7-а група – вправи, спрямовані на виховання здатності до перемикання у багатоборствах (сучасне п'ятиборство, біатлон, поліатлон та ін.) Фізіологічне та педагогічне значення компонентів різноманітних багатоборств не можна звести до простого підсумовування ефекту від кожної зі складових частин багатоборства. Зокрема, поєднання різних видів вправ має особливий вплив на організм. Але для застосування цієї групи вправ, необхідно підходити диференційовано – важливе значення має їх вплив на окремі індивідуальні можливості людини.

Спираючись на цю класифікацію і основні методичні положення, що визначають вдосконалення рухових умінь і навичок, виховання фізичних і спеціальних якостей, кафедри фізичного виховання ВНЗ можуть обґрунтовано проводити спрямований підбір видів спорту з метою вирішення проблеми ППФП студентів різних факультетів.

Також доречно ще раз підкреслити прикладне значення спортивно-підготовчої взагалі – елемент свідомості у заняттях, пов'язаний з підвищеними фізичними і психічними навантаженнями, дозволяє використовувати спорт для вдосконалення найбільш важливих у сучасному виробництві психофізіологічних функцій, психологічної гарту людей, виховання необхідних моральних якостей. Все це особливо яскраво спостерігається у командних видах спорту і в командних спортивних змаганнях, ніж в індивідуальних змаганнях. Широке застосування різних видів спорту у процесі ППФП студентів доведено також високою зацікавленістю, позитивними емоційним та оздоровчим забарвленням спортивних змагань молоді. Але їх позитивний вплив спостерігатиметься лише за умови, якщо такі спортивні тренування проводитимуться з метою підготовки студентів до їх професійної діяльності, отже повинна бути забезпечена її доступність для кожного студента, незалежно від ступеня його здібностей до даного виду спорту.

У той же час слід враховувати, що «спортивний метод» не може бути єдиним методом при вирішенні всього комплексу питань ППФП студентів із-за його недостатньої вибіркової. Крім того, не можна не визнати справедливими зауваження ряду авторів

про те, що неправильна постановка навчальної та тренувальної роботи може з самого прикладного виду спорту вихолостити його прикладну сутність.

ВИСНОВКИ. Більшість дослідників вказують, що високої ефективності при вихованні професійно-прикладних фізичних якостей можна досягти за допомогою досить різноманітних засобів фізичної культури і спорту. Однак при підборі засобів фізичного виховання з метою ППФП має сенс провести диференційоване їх угруповання, що дозволить більш направлено і вибірково використовувати ці засоби в процесі фізичного виховання студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белинский М.Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей [Текст] /М.Я.Белинский, Р. С. Сафин. – М. : Высшая школа. – 1989. – 138 с.
2. Загорский Б.И. Профессионально-прикладная физическая подготовка в советской системе физического воспитания: методические разработки для студентов институтов физкультуры /Б.И.Загорский. – М., 1981. – 31 с.
3. Ильинич В.И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов (научно-методические и организационные основы) /В.И.Ильинич. – Высшая школа, 1978. – 144 с.
4. Коваленко В.А. Физическая культура в обеспечении здоровья и профессиональной психофизической готовности студентов /В.А.Коваленко //Сб. "Физическая культура и спорт в РФ" (студенческий спорт). – М. : Полиграф-сервис, 2002. – С. 43–66.
5. Кожевникова Л. Вплив занять з фізичного виховання на зв'язок між фізичною підготовленістю і професійно-прикладною педагогічною спрямованістю студентів педагогічного факультету /Л.Кожевникова //Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. "Фізична культура, спорт та здоров'я нації – нова епоха, нова генерація". – Миколаїв : МДПУ, 2002. – С. 100-105.
6. Цар І.О. Сучасний стан професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю // Вісник Черкаського університету. - Випуск 136. - Серія: Педагогічні науки. - Черкаси, 2008. - С. 169-173.

Голуб Л.О., Кириленко Г.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНУ ТА ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ, НОРМАТИВНИХ АКТАХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Голуб Л.О., Кириленко Г.В. «Реалізація закону та Державної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні, нормативних актах та навчальних програмах з фізичного виховання в загальноосвітніх закладах» У статті визначено ефективність функціонування системи фізичного виховання підростаючого покоління, щодо вирішення оздоровчих, освітніх та виховних завдань у контексті реалізації закону та Державної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні, нормативних актах та навчальних програмах з фізичного виховання в загальноосвітніх закладах. Аналіз наукових джерел показав, що існуюча концепція фізичного виховання застаріла, потребує нового трактування організації навчально-педагогічного процесу, мети, завдань з фізичного виховання з врахуванням соціально-економічних тенденцій розвитку суспільства. Дослідники (Круцевич Т.Ю., 2007, Литвин О.Т., Булатова М.М., 2006, Білецька В.В., 2007, Тях І.О., 2008) вказують на відсутність науково-обґрунтованої системи нормативних оцінок фізичної підготовленості школярів, та звертають увагу на погіршення стану здоров'я та фізичної підготовленості школярів. Аналіз діючих програм показує, що існує невідповідність між змістом навчального матеріалу та інтересами і мотивами дітей до занять фізичною культурою і спортом, критеріїв оцінки фізичної підготовленості індивідуальним можливостям і особливостям фізичного стану дітей. Треба відзначити недостатню кількість використання засобів, які спрямовані на максимальну реалізацію оздоровчих завдань, відсутність інноваційних технологій сучасних наукових досягнень у практиці фізичного виховання. Аналіз проблеми організації системи фізичного виховання на основі аналізу літературних джерел і практичного досвіду роботи дозволив визначити причини неефективності її функціонування:

- застаріла концепція системи фізичного виховання в школі, яка потребує нового трактування мети, завдань і принципів фізичного виховання;
- авторитарний підхід при складанні програм з фізичного виховання;
- відсутність науково обґрунтованих нормативно-програмових підходів щодо формування мотивації до занять фізичною культурою.

Ключові слова: Закон та державні програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні, нормативні акти та навчальні програми з фізичного виховання в загальноосвітніх закладах, ефективність функціонування системи фізичного виховання підростаючого покоління.

Голуб Л.А., Кириленко А.В. «Реализация закона и Государственной программы развития физической культуры и спорта в Украине, нормативных актах и учебных программах по физическому воспитанию в общеобразовательных заведениях» В статье определено эффективность функционирования системы физического воспитания подрастающего поколения, относительно решения оздоровительных, образовательных и воспитательных заданий в контексте реализации закона и Государственной программы развития физической культуры и спорта в Украине, нормативных актах и учебных программах по физическому воспитанию в общеобразовательных заведениях.

Ключевые слова: Закон и Государственные программы развития физической культуры и спорта в Украине, нормативные акты и учебные программы по физическому воспитанию в общеобразовательных заведениях, эффективность функционирования системы физического воспитания подрастающего поколения.

Постановка проблеми та її зв'язок з іншими дослідженнями. Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування особистості. Основними завданнями фізичної культури і спорту є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження